

ISÒFROMA TÉ MAL

—Aaaaahhhhhh! —ni m'immuto per l'agut xiscle de la mestressa, entregada com estic a la gormanda activitat d'endrapar granets de sucre, engrunes de formatge i d'altres llepolies disperses per les lleixes i el terra del rebost—. Una *isòfroma*, una *isòfroma*!*

Tanmateix, quan els meus ulls compostos entrelluquen les ombres de mil escombres planant damunt meu, abandono el festí i surto fent ziga-zagues, per tal d'evitar el cop fatal.

—No fugis, mala bèstia! —brama la dona, tot fotent cops d'escombra a tort i a dret.

De sobte, sento un fort dolor al mesofèmur dret. «M'ha tocat!», penso. I faig un darrer esforç per escapolir-me, cosa que per fi aconseguixo esmunyint-me darrere del congelador. Durant una estona, resto immòbil esbufegant per tots i cadascun dels espiracles traqueals. Puc moure les sis potes —la mesotoràtica dreta amb certa dificultat a causa del dolor— però em penso que, un cop més, d'aquesta me'n sortiré.

Soc la panerola més longeva de Praga i m'atreveria a dir que del món. Vaig aparèixer en aquesta ciutat —a *Josefov*, el barri jueu— el mil nou-cents quinze, fa cent anys ben repicats. No tinc nom. Les meves consemblants em diuen «tu» quan se m'adrecen, o «ella» quan parlen de mi. Tanmateix, em fa l'efecte que sí que en vaig tenir un, de nom. Fa molt, molt de temps. Tant de temps, que soc incapaç de recordar-lo.

Ja de ben jove, poc després d'aparèixer, vaig estar a punt de morir de gana. De fet, més d'un em va donar per morta. Però vet aquí que vaig sobreviure i vaig romandre més de vint anys al soterrani d'aquella casa del barri jueu, al carrer *Celetná* número 12 per a més detalls. A la primeria, vaig sentir parlar de l'ensorrament de l'Imperi, de la «Gran Guerra», i del naixement d'un nou país —Txecoslovàquia— del què Bohèmia n'era part. Després, durant gairebé vint anys, tot va romandre tranquil fins que, l'any trenta-vuit, els alemanys van entrar a la ciutat. Aleshores, va començar un calvari —sobretot per als jueus— que es va perllongar durant set anys. Ben aviat, la família de la casa on m'estava —un matrimoni ja gran i la seva filla Grete— van desaparèixer. No només ells, sinó pràcticament tot el barri. Corregué la brama que els havien deportat al camp de Terezin, on potser hi van morir. No ho sé del cert. Si no hi ha humans, no hi ha manduca, i les paneroles ho tenim pelut per subsistir. Moltes companyes meves van morir aquells dies. Jo

**Isòfroma*: Panerola, en txec.

no. Vaig enfilar-me per una de les canonades del soterrani fins arribar a una finestra que s'obria arran de carrer. Vaig saltar a fora i em vaig entaforar a la gira del camal dels pantalons d'un paio que hi havia allí plantat. La resta la vaig deixar en mans del destí. Va resultar que l'home vivia a *Malá Strana*, a l'altra banda del riu, i que hi anava en bicicleta. Al cap de més de mil girs i una marejada de collons —rieu-vos-en de la roda de fira del *Prater* de Viena!— vaig fer cap a aquesta casa. Encara hi soc. Fa més de vuitanta anys!

Ja fa força estona que soc darrere el congelador, provant de recuperar-me del cop d'escombra que m'ha etzibat la mestressa. La pota mesotoràtica dreta ja no em fa mal. La veritat és que ni me la noto, com tampoc em noto l'esquerra. Les veig aquí, a banda i banda del cos, però no em semblen meves. Tanmateix, no acabo de trobar-me bé del tot. Sento una tibantor per tot el cos que no em deixa moure'm. Què hi farem! Descansaré una estoneta més.

És estrany que jo, que no he tingut mai gaire memòria, vegi transcórrer ara totes les meves vivències com en un *carrousel*. Els humans diuen que això els passa als que són al punt de la mort. Toco fusta!

Veig els anys grisos viscuts darrera el «Teló d'Acer». Veig les cares d'esperança de la mestressa —la mare de la que m'ha fotut el cop d'escombra— i de la seva família, provocades pels aires de democràcia que ensumaren durant els mesos que durà el govern d'Alexander Dubček —del gener a l'agost del mil nou-cents seixanta-vuit—, i que es van acabar sobtadament amb l'entrada a la ciutat dels tancs del Pacte de Varsòvia. La «Primavera de Praga» em penso que en diuen els humans d'aquells mesos. Veig el triomf de la anomenada «Revolució de Vellut» —conduïda per un comediant, en Václav Havel— a finals dels vuitanta, en plena ensulsiada de la URSS i de tot el bloc comunista. I veig, per fi, el Pont de Carles ple a vessar de turistes en un poti-poti enlluernador de colors i llengües.

El Pont de Carles em recorda les terribles inundacions que va patir la ciutat a la primavera d'aquest segle. El dos mil dos, si no m'erro. Molts barris de Praga van quedar negats, entre ells aquest de *Malá Strana* que va ser dels més afectats. La mestressa i la seva família van haver de fugir-ne en barca, i —un altre cop per salvar la vida— jo em vaig esmunyir dins d'una capsa de galetes, a la bossa de la dona. «Si haig de morir, que sigui farta», vaig pensar. No feia ni deu minuts que havíem embarcat, que els fills de la mestressa —dos vaillets d'allò més entremaliats— van començar a barallar-se per la capsa de galetes, amb

tan mala fortuna que en una de les estrebades, la capsa —amb una servidora a dins— va fer cap a l'aigua. No es va aturar fins a topar amb un dels pilars del pont. Malgrat la meva avançada edat, i gràcies a l'agilitat que dona sentir l'encalç de la mort, vaig aconseguir grimpar fins al capdamunt del pont fins a refugiar-me en un dels replecs de la casulla de l'estàtua de Sant Jan Nepomucký, patró de Bohèmia. Allà hi vaig romandre —com Noè a l'arca— fins que es van enretirar les aigües. Aleshores vaig tornar a casa —tinc un sentit de l'orientació gairebé humà, que no tenen les altres paneroles— emprant diversos mitjans de transport que no venen al cas. Després de l'experiència de la bicicleta, em sentia capaç de qualsevol cosa. Els darrers vint anys els he passat en aquest rebost alimentant-me de sucre, formatge, sèmola i records. Ara que m'hi fixo, les potes mesotoràciques les tinc totalment separades del cos i les veig com més petites del que eren. O potser és que jo m'estic engrandint. La tibantor que sentia per tot el cos ha anat en augment i els espiracles se m'han tancat. Haig de respirar per la boca i el nas. Nas? Si jo no en tinc pas de nas..., o sí? Òndia, tinc nas! De sobte, ho entenc tot. El cop d'escombra, de ben segur, ha actuat com un toc de vareta màgica, i...

Sense aturador, els canvis es desfermen. La quitina se'm va esquerdant, les potes protoràciques i metatoràciques es transformen en dos braços i dues cames plens de pèls blancs i pelleringues. Progressivament, tota jo em converteixo en un vell decrèpit..., i en pilotes! Malgrat la senescència, el meu embalum és molt superior al de la panerola que ja no soc. No hi cap en l'esclatxa de darrere el congelador, i amb la pressió que exerceix, aquest es tomba amb gran estrèpit. El terrabastall, com és natural, ha atret la mestressa que obre la porta del rebost d'una revolada i n'encén el llum.

—Què és això?! Qui coi és vostè?! Què hi fot aquí?! —exclama amb uns ulls com taronges.

Aleshores, tot d'una, recordo aquell nom que un dia vaig tenir i havia oblidat.

—Em dic Samsa. Gregor Samsa, per a servir-la —faig, mentre amb les mans em tapo les vergonyes—. Visc aquí des de fa anys.

(NOTA DE L'AUTOR: Aquest relat és un homenatge a Franz Kafka. Si queda algun despistat que no sàpiga per què, que en llegeixi el títol a l'inrevés. Per cert, la nota al peu de la primera pàgina és una enganyifa; panerola, en txec, es diu šváb. En demano disculpes, però no me'n penedeixo pas.)